

אוניברסיטת תל-אביב
הפקולטה לניהול
בית הספר למוסמכים במינהל עסקים
החוג לחשבונאות

ביקורת חשבונות

מרצה: רו"ח רוני סיון
מתרגל: רו"ח אייל אברהם

סמסטר ב' תשס"ח
מועד א'

מועד הבחינה:	יום ב' 21.7.08, שעה 14:00.
משך הבחינה:	שלוש שעות.
מס' עמודים:	4 עמודים.
חומר עזר:	אסור השימוש בחומר עזר.

תשס"ח

בהצלחה !!

הוראות חשובות לצורך סריקת מחברת הבחינה:

- נא להמנע מכתובה בעט ידוק או בעפרון.
- נא לא לכתוב בתחום השוליים.

בתום הבחינה על התלמיד להקפיד ולמסור למשגיחה באופן אישי את גיליון ומחברות הבחינה, ולהמתין עד אשר תסמן המשגיחה את המסירה.

כל הזכויות שמורות © מבלי לפגוע באמור לעיל, אין להעתיק, לצלם, להקליט, לשדר, לאחסן במאגר מידע, בכל דרך שהיא, בין מכונית ובין אלקטרונית או בכל דרך אחרת כל חלק שהוא מטופס הבחינה.

שאלה מס' 1 (40%)

להלן תאור מספר אירועים ומצבים שונים, בלתי תלויים זה בזה, המתייחסים לחברות שונות, בהם נתקלת בעבודתך כרואה חשבון המבקר, במסגרת ביקורת דוחותיהן הכספיים השנתיים לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר 2007 (להלן - "הדוחות הכספיים"):

1. יועציה המשפטיים של חברת טופז בע"מ (להלן - "החברה") מסרבים להתייחס בחוות דעתם באשר לתוצאות האפשריות של תביעה מהותית שהוגשה נגד החברה. לדעתם הצגת הערכתם באשר לסיכויי התביעה בחוות דעתם ובדוחות הכספיים, עלולה להיחשף ע"י הגוף התובע ולהחליש בכך את עמדת החברה בבית המשפט.
2. בעלי המניות של חברת ספיר בע"מ (להלן - "החברה"), המנהלים מו"מ למכירת מניותיהם בחברה, פנו אליך בבקשה כי תשמור בסוד את קיומו של המו"מ, והודיעוך כי אין בכוונתם לתת לכך ביטוי בדוחותיה הכספיים של החברה.
3. בדוחות הכספיים של חברת ברקת בע"מ שהינה חברה העוסקת בגידולים חקלאיים (להלן - "החברה"), נכללה הוצאה בשם "הפרשה לנזקי טבע" בסך של 630,000 ש"ח. הנהלת החברה הסבירה כי ההפרשה נועדה לכסות נזקים אפשריים בעתיד, הנובעים מפגעי טבע, והינה לטובת בעלי מניותיה של החברה.
4. במהלך הביקורת של הדוחות הכספיים של חברת יהלום בע"מ (להלן - "החברה"), נמצא כי בטחונות שקיבלה החברה להבטחת אשראי שנתנה ללקוח שלה בסך של כ- 2,700,000 ש"ח, נמצאו כוזבים וחסרי ערך, וכי יכולת החברה להיפרע מהלקוח מוטלת בספק. בעל השליטה בחברה הודיעך כי הוא ערב אישית לפרעון חוב הלקוח, המוכר לו מזה שנים רבות, ולפיכך לא נערכה הפרשה לחובות מסופקים בגין חוב זה.
5. בטיטת הדוחות הכספיים של חברת אודם בע"מ (להלן - "החברה"), שהועברו אליך לביקורת, נכתב בבאור כדלקמן: "בתקופת הדו"ח זקפה החברה להכנסותיה מחזיקת יתרת זכות לצד ג', שלא נדרשה על ידו, בסך של 1.4 מיליון ש"ח. טרם נתקבלה הסכמתו של צד ג' למחיקה, ולא ברורה עמדתו לגביה".
6. במהלך הביקורת של הדוחות הכספיים של חברת אמרלד בע"מ (להלן - "החברה"), נמצא כי משלוחים מהותיים של מוצרים שנשלחו ע"י החברה ללקוחותיה בסוף חודש דצמבר 2007, הוחזרו על ידם במהלך החודשים הראשונים של שנת 2008. חשב החברה הצדיק את רישומם של משלוחים אלה כמכירות בתקופת הדו"ח, בכך שהחזרת המוצרים נועדה להוסיף להם רכיב מסויים ובלתי מהותי, שבעקבות הוספתו, יוחזרו המוצרים ללקוחות בתנאי המכירה המקוריים.
7. בפרוטוקול של ישיבת הדירקטוריון של חברת תרשיש בע"מ (להלן - "החברה"), שנתיימה ביום 7 בינואר 2008, נכתב כי הוחלט שלא לאשר את עסקת רכישת הקרקעין ע"י החברה, שההסכם בגינה נחתם ע"י המנכ"ל של החברה ביום 14 בדצמבר 2007, וזאת בטענה כי המקרקעין אינו חיוני לחברה ולמנכ"ל לא היתה סמכות להתקשר בהסכם לרכישתה.
8. לאחר אישור הדוחות הכספיים ע"י הדירקטוריון של חברת רובין בע"מ (להלן - "החברה"), ולפני חתימתך על חוות דעתך עליהם, נתקבל במשרדך מכתב אנונימי, ובו נאמר כי ארעה מעילה גדולה בחברה, בה קשורים מנכ"ל החברה ומסמנכ"ל הכספים. המכתב פרט עיסקות יצוא בהן, לטענת כותבו, קיבלו המנהלים דלעיל שוחד מלקוחות החברה בחו"ל.
9. בחודש ינואר 2008 מכרה חברת צבעוני בע"מ (להלן - "החברה") חלק מהותי של המלאי במחירים הנמוכים מעלותו כמוצגת בדוחות הכספיים. נמסר לך ע"י הנהלת החברה כי לאחר המכירה במחירים המוזלים דלעיל, שנועדה לשפר את תזרים המזומנים, חזרה החברה למכור את מוצריה במחירי המכירה הרגילים.

שאלה מס' 1 - המשך

10. מטעמי חסכון בעלויות, הוחלט ע"י הנהלת חברת ורד בע"מ (להלן-"החברה") לבטל את הכיסוי הביטוחי של נכסי החברה. החברה עוסקת ביצור מוצרים דליקים.

בדרש:

פרט והסבר כיצד יש לנהוג בכל אחד מהאירועים והמצבים שפורטו לעיל, ומה השפעתם, אם קיימת, על תהליך הביקורת של הדוחות הכספיים של החברות.

שאלה מס' 2 (20%)

חלק א' של השאלה

הינך משמש כרואה החשבון המבקר של חברת מוצרי נוי בע"מ (להלן-"החברה"), החברה עוסקת ביבוא ובשיווק של נוי לבית החברה, מפעילה רשת של חנויות הפרוסות ברחבי הארץ ולה מלאי גדול ומגוון של פריטים.

בעבר נמצאו אי-התאמות רבות בין מצאי הפריטים שנספרו לבין כמויות המלאי הרשומות בספרים. עובדה זו הקשתה על תהליך ביקורת המלאי בחברה ועיכבה מאד את הוצאת הדוחות הכספיים.

לאור האמור לעיל הציע חשב החברה כדלקמן:

1. להקדים את מועד ספירת המלאי של סוף השנה מיום 31 בדצמבר 2007 ליום 15 בדצמבר 2007, על מנת לאפשר ביצוע ההתאמות, ככל שידרשן, מבעוד מועד.

2. להמיר את מפקד המלאי הכללי, שהיה נהוג בעבר, במפקד מלאי מדגמי, תוך התמקדות במלאי שיידגם, שכן עדיף לדעתו לספור פחות מלאי וביסודיות, מאשר את כל המלאי ובשטחיות.

3. לקבל ממבקרי החשבונות של החברה העתק מתוכנית ביקורת של סעיף מלאי, לרבות החלק מתייחס לספירת המלאי. קבלת העתק מתוכנית הביקורת האמורה נועדה לסייע לחברה בעריכת ההכנות המתאימות לקראת ביקורת המלאי ע"י רואי החשבון המבקרים.

4. בכל מקרה בו ימצאו אי התאמות בין כמויות המלאי שנספרו לבין כמויות המלאי הרשומות בספרי המלאי, יש להעדיף את הכמויות שנספרו ולהכלילן במלאי, שכן הן אלה הן הכמויות המצויות בפועל והן אלה שצריכות להיכלל בדוחות הכספיים.

בדרש:

חווה דעתך על הצעות החשב שהובאו לעיל (יש להתייחס לכל הצעה בנפרד)

חלק ב' של השאלה

לא השתתפת במפקד המלאי השנתי שנערך ביום 31 בדצמבר 2007 ע"י חברת תורמוס בע"מ (להלן-"החברה"), מאחר ומונית כרואה חשבון המבקר של החברה לאחר תאריך המאזן. סעיף המלאי הינו מהותי בדוחות הכספיים של החברה.

בדרש:

פרט והסבר כיצד תשפיע, אם בכלל, העובדה כי לא השתתפת במפקד המלאי שנערך ע"י החברה על ביקורת סעיף המלאי בדוחות הכספיים של החברה המבוקרים על ידך.

שאלה מס' 3 (20%)

במשרד רואי חשבון, בו הינך מועסק, הוחלט להכין הנחיות למבקרי החשבונות בדבר ביקורת של נושאים מסוימים, המהווים חלק מביקורת הדוחות הכספיים.

נדרש:

הכן הנחיות ביקורת מפורטות המתייחסות לנושאים הבאים:

1. ספירת קופות, לרבות קופות קטנות.
2. משלוח בקשות לאישורי יתרות לבנקים.

שאלה מס' 4 (20%)

במהלך דיון מקצועי שנערך במשרד רואי חשבון, לצורך רענון ושיפור תהליכי הביקורת של הדוחות הכספיים, הושמעו הדעות וחילופי הדברים דלקמן:

1. **במענה לדבריו של רו"ח ארזי כי:** "ביקורת חשבונות הבנק של הגוף המבוקר מהווה נדבך מרכזי בתהליך הביקורת של הדוחות הכספיים, לפיכך, יש לתת דגש מיוחד לביקורת חשבונות הבנקים", אמר רו"ח אלוני כי: "ביקורת של כל סעיף בדוחות הכספיים הינה חשובה באותה מידה, ואין לדעת לתת עדיפות דווקא לביקורת חשבונות הבנקים".
2. אמר רו"ח ברושי כי: "מה שחשוב באמת הוא לבדוק את התאמות של חשבונות הבנק, ולוודא שהיתרה של חשבון הבנק בספרי הגוף המבוקר תהיה זהה ליתרה לפי ספרי הבנק. רק לפני מספר ימים הביע בפני חשב של גוף המבוקר על ידנו, מורת רוח מכך שהדוחות הכספיים אושרו, כאשר קיים פער גדול בין היתרה המופיעה באישור הבנק לבין יתרת חשבון הבנק ספרי החשבונות של החברה, ועל כך שלא דאגנו לקיומה של התאמת בנק מלאה ולזהות בין היתרות".
3. **במענה לדבריו של רו"ח אורני כי:** "אני מוטרד מכך שאצל אחד מלקוחותי הגדולים, לו מספר רב יחסית של חשבונות בנק, כל התאמות הבנק נערכות ע"י מנהל החשבונות הראשי, ללא מעורבות של כל גורם אחר בחברה. מצב דברים זה נמשך מזה זמן רב", אמר רו"ח תפוחי כי: "עדיף שההתאמות הבנק יערכו באופן קבוע ע"י מנהל החשבונות הראשי מאשר ע"י גורם מתחתיו, שכן דרושה מיומנות ואחריות בעריכת ההתאמות".

נדרש:

1. חווה דעתך על האמור לעיל (יש להתייחס לכל סעיף בנפרד).
2. הכן נוהל לביקורת של ההתאמות של חשבונות הבנק במסגרת הביקורת של דוחות כספיים שנתיים.

4 נ"פ 4

ביקורת חשבונות מרצה: רו"ח רוני סיון מתרגל: רו"ח אייל אברהם

פתרון הבחינה
סמסטר ב' תשס"ח מועד א'
21.7.2008

פתרון שאלה 1

אירוע 1. סירוב היועצים המשפטיים להתייחס עקב חשש מחשיפת עמדתם

במקרה זה על רואה החשבון המבקר לפנות ללקוחו בבקשה כי יורה ליועציו המשפטיים לחשוף את כל המידע הנדרש על ידו בקשר עם התביעה המהותית שהוגשה נגד החברה, והחיוני עבורו לצורך הערכה בדבר נאותות הטיפול החשבונאי, תוך הדגשה כי לא יעשה שימוש במידע זה, שלא בתיאום מלא עם הלקוח ויועציו המשפטיים. המשך סירובם של היועצים המשפטיים להמציא את המידע המבוקש, עלול להתפרש כהגבלה בהיקף הביקורת ולגרום לצורך להסתייג או להימנע בחוות הדעת, או להפניית תשומת הלב בשל אי הוודאות הקיימת וכל זאת בהתאם לגסיבות.

אם יתקבל המידע המבוקש מהיועצים המשפטיים, יש לנהוג בו במשנה זהירות לצורך כל עניין ודבר, ויש לוודא תיאום מוקדם עם הלקוח ויועציו המשפטיים באשר לדרך ההתייחסות במידע זה, לרבות בדבר הגילוי בדוחות הכספיים. יש לקחת בחשבון, כי גורמים שונים, עלולים לעשות שימוש ו/או להפיק תועלת מהמידע המצוי בדוחות הכספיים והמתייחס לתביעות תלויות.

אירוע 2. מכירת מניות בחברה

לעניין הזיקה שבין החברה לבעלי מניותיה – באופן כללי, פעילות בעלי המניות באחזקותיהם בחברה אינה מעניינה של החברה לאור ההפרדה הפורמלית הקיימת בין חברה לבעלי מניותיה ובדרך כלל לא נכלל מידע מסוג זה בדוחותיה הכספיים של החברה [ראה גם להלן].

לעניין שמירת הסודיות ע"י רואה החשבון – רואה החשבון חייב בשמירת סודיות של כל דבר שהובא לידיעתו תוך כדי מתן השירות ושיש לו קשר ענייני לאותו שירות, אלא אם הסכים הלקוח, או אם חייב הוא בגילוי על פי דין או שהגילוי דרוש למילוי תפקידו [סעיף 5 לכללי ההתנהגות המקצועית של לשכת רואי חשבון].

על רואה החשבון המבקר להניח דעתו כי אין למו"מ בדבר מכירת אמצעי השליטה בחברה השפעה על מצבה הכספי ועל תוצאות פעולותיה של החברה כמוצגים בדוחותיה הכספיים, לרבות במסגרת אירועים לאחר תאריך המאזן. לדוגמא, עליו לבחון האם אין כוונה לחסל את פעילות החברה, לפטר חלק ניכר מעובדיה, לסגור קווי ייצור, להעביר פעילות וכדו' והאם אין בכוונות אלה, אם תתממשנה להשפיע על דוחותיה הכספיים של החברה לתקופה הנדונה. בחינה זו יכולה להיעשות גם על רקע של מידע גלוי באמצעי התקשורת, מידע המצוי בפרוטוקולים של הנהלת החברה, אסיפות בעלי מניותיה וכדו'.

אירוע 3. הפרשה לתלויות לסיכונים כלליים

אין לערוך בדוחות הכספיים הפרשות לסיכונים כלליים שעלולים להתרחש בעתיד ושאיןם חלק מהדיווח התקופתי. כאשר יארעו הנזקים ירשמו הפרשות בגינם, ככל שיידרש. "החלקת רווחים"/"ניהול רווחים" בדוחות הכספיים [רישום הפרשות/הוצאות בהווה כנגד נזקים עתידיים שטרם אירעו ושחרור/ניצול ההפרשות בעתיד] אינה ראויה, ומהווה ייפוי של הדוחות הכספיים ועיוות של החתך החשבונאי בין התקופות של הדיווח הכספי. אין ליצור רווחות של רווחים בהווה לצורך שחרורן בעתיד. נזקים בעתיד בשל נזקי טבע, אם יחולו, ידווחו במועד היווצרותם.

על רואה החשבון המבקר להסתייג בחוות דעתו על הדוחות הכספיים מהפרשות שנערכו בגין אירועים אפשריים בעתיד, שאינם משויכים לתקופת הדוח הכספי.

אירוע 4. חוב מסופק שנסמך על ערבות בעל שליטה

מאחר ומדובר בחוב מסופק בסכום מהותי, שהביטחונות שנתקבלו להבטחתו נמצאו כוזבים וחסרי ערך, ומאחר ובעל השליטה בחברה הודיע כי הינו ערב אישית לפירעון החוב [עסקה עם צד קשור], מומלץ כי רואה החשבון יפעל בעניין זה כדלקמן:

- יוודא כי אכן התקבלה בחברה ערבות בכתב, בלתי מסויגת, של בעל השליטה לחובו של הלקוח.
- יוודא כי לבעל השליטה יכולת כספית לערוב בסכום כה מהותי לחובות הלקוח.
- יוודא כי העניין נידון בדירקטוריון של החברה וקבל ביטוי בפרוטוקול.
- יוודא כי ניתן גילוי נאות בדוחות הכספיים למצב חוב הלקוח, ולביטחונות הכוזבים שנתקבלו ע"י החברה להבטחת חובו, ולערבות שניתנה ע"י בעל השליטה לפירעון החוב, והצגתה בדוחות הכספיים כעסקה עם בעל שליטה.
- יוודא כי הערבות הוצגה בדוחות הכספיים כעסקה עם בעל שליטה.

בנסיבות בהן החוב המסופק הינו מהותי, אך קיימת ערבות מספקת, בסכומה ובאיכותה, של בעל השליטה לפירעונו של החוב, וניתן לכך גילוי נאות בדוחות הכספיים, חוות הדעת תהיה בלתי מסויגת ובנוסח האחיד. במקרה בו הערבות אינה מספקת, או שלא ניתן לה גילוי נאות בדוחות הכספיים, על המבקר להסתייג בחוות דעתו על הדוחות הכספיים בעניין זה.

אם הנהלה תסרב לכלול מידע על מצב החוב והערבות שנתקבלה בגינו מבעל השליטה, על רואה החשבון המבקר להסתייג בעניין זה בחוות דעתו על הדוחות הכספיים.

אירוע 5. מחיקת יתרת זכות להכנסות

על רואה החשבון המבקר לברר עם הנהלת החברה את הנסיבות הכרוכות במחיקת יתרת הזכות והעברתה להכנסות, והאם קיימת הצדקה לכך. עליו לברר את הסבירות שהיתרה תידרש ע"י הזכאי ולהיעזר לצורך זה, ככל שניתן, בראיות פנימיות וחיצוניות. בהעדר מכתב הסכמה של הזכאי למחיקת יתרתו אצל המבוקר, על המבקר להתייחס לעניין בספקנות מקצועית ראויה ולקבל ראיות מבססות ככל שניתן שיתמכו בנאותות המחיקה.

אם לא השתכנע רואה החשבון המבקר בדבר נאותות מחיקת יתרת הזכות והעברתה להכנסות ו/או לא ניתן לכך ביטוי וגילוי נאות בדוחות הכספיים, יהיה עליו להסתייג בעניין זה בחוות דעתו על הדוחות הכספיים.

אירוע 6. החזרת משלוחים

על-פי כללי חשבונאות מקובלים, בדרך כלל, אין להכיר בהכנסה בגין מכירות המוצרים כאשר קיימת ללקוח זכות להחזרתם. על המבקר לבדוק את ההסכמים של החברה עם לקוחותיה, לבחון את תנאי המכירה, ולהחליט האם בהתאם לתנאי המכירה ובנסיבות הקיימות ראוי להכיר בהכנסה בתקופת הדו"ח, דהיינו המכירה הינה סופית.

אם השתכנע רואה החשבון המבקר כי בהתאם לתנאי המכירה ולנסיבות הקיימות כי ראוי להכיר בהכנסה בתקופת הדו"ח, וניתן לכך ביטוי וגילוי נאות בדוחות הכספיים, תינתן, בעניין זה, חוות דעת חלקה על הדוחות הכספיים.

אם לא השתכנע רואה החשבון המבקר בדבר נאותות הטיפול החשבונאי האמור, עליו להסתייג, בעניין זה, בחוות דעתו על הדוחות הכספיים.

אירוע 7. ביטול עסקה בהעדר סמכות

על רואה החשבון המבקר לבחון את מחויבויותיהם של החברה והמנכ"ל, בהקשר זה, ואת השלכותיהם הכספיות האפשריות, אם קיימות על החברה ועל דוחותיה הכספיים.

מאחר והסוגיה הינה משפטית, מומלץ לקבל חוות דעת משפטית מיועציה המשפטיים של החברה בדבר ההשלכות האפשריות של ביטול עסקת רכישת מקרקעין על החברה, ולוודא כי ניתן בדוחות הכספיים ביטוי וגילוי נאותים לעניין זה, כנובע מחוות הדעת המשפטית דלעיל.

על רואה החשבון המבקר להמליץ בפני הדירקטוריון לבדוק את נוהלי האישור והסמכויות הקיימים בחברה ואת כללי הבקרה הכרוכים בכך בחברה.

לביטול העסקה כשלעצמו אין השפעה על דוח המבקרים. השפעה אפשרית על דוח המבקרים תיתכן אם יהיה צורך לסטות מהנוסח האחיד [הכללת הסתייגות], בהעדר ביטוי ו/או גילוי נאות בדוחות הכספיים להשלכות אפשריות של ביטול העסקה, ככל שידרשו, כגון: העדר הפרשות לפיצויים בגין ביטול העסקה, קיום מצב של אי-וודאות וכד'. כן תתכן, בנסיבות מסוימות, הפניית תשומת הלב בדוח רואי החשבון המבקרים על הדוחות הכספיים להשלכותיו האפשריות של עניין זה.

אירוע 8. חשד למעילה

השפעה על תהליך הביקורת הינה כדלקמן:

יש להעביר ליו"ר הדירקטוריון של החברה צילום של המכתב שנתקבל במשרדך, ולתאם איתו עיכוב חתימתך על חוות הדעת על הדוחות הכספיים, ואת הרחבתן והעמקתן של בדיקות החברה ואח"כ העמקתה והרחבתה של הביקורת בכל הקשור להתחשבות של החברה עם לקוחותיה, לצורך איתור תשלומי סרק, אם בכלל.

יש לגסות ולאחר פעולות ותשלומים חריגים עם לקוחות החברה, שלא בתנאי שוק רגילים ו/או לא במהלך העסקים הרגיל, שיכולים להעיד על אפשרות לקבלת טובות הנאה, הן בתקופת הדוח הכספי והן לאחריו.

אם נמצאו ראיות המאמתות את האמור במכתב, יש לברר את מכלול ההשלכות על הדוחות הכספיים ולוודא כי ניתנו לעניין זה ולהשלכותיו ביטוי וגילוי נאותים בדוחות הכספיים, בהתאם לנסיבות.

אירוע 9. מלאי שנמכר מתחת לעלות

השפעה על תהליך הביקורת הינה כדלקמן:

מכירתו של המלאי, לאחר תאריך המאזן ובסמוך לו, במחירים הנמוכים מהותית מעלותו, כרשומה בספרי החברה לתאריך המאזן, מצביעה, בדרך כלל, על הצורך להפחית את המלאי לתאריך המאזן למחירי שוק הנמוכים מעלותו.

על רואה החשבון לפנות להנהלת החברה, ולהפנות תשומת לב לעניין זה, ולבחון את הצורך בהפחתת ערך המלאי למחירי שוק לתאריך המאזן.

על רואה החשבון להרחיב את ביקורת המלאי לסוף השנה על מנת להיווכח בנאותות הצגתו. כן, עליו להיות מודע במהלך הביקורת לסיכונים לתרמית הקיימים בהקשר להכרה בהכנסה הנובעים, בין היתר, מאופן הצגת המלאי בדוחות הכספיים (סעיף 60 לגילוי דעת 92) ובהקשר לאומדנים חשבונאיים (סעיפים 80 ו-81 לגילוי דעת 92).

אין זה מתפקידו של רואה החשבון המבקר להתערב בהחלטותיה העסקיות של הנהלת החברה. החלטת הנהלת החברה לחסוך בעלויות על ידי הקטנת הכיסויים הביטוחיים הינה החלטה עסקית לגיטימית, ובלבד שנתקבלה על ידי הגורמים המוסמכים בחברה ובדרך הנאותה והמחייבת. רואה החשבון המבקר רשאי להפנות תשומת לבו של יו"ר הדירקטוריון של החברה על ההחלטה האמורה, אם הוא חושש שהיו"ר לא היה שותף לקבלתה, ו/או לא הובאה לידיעתו, ו/או לא התקבלה על ידי הגורמים המוסמכים בחברה בדרך הנאותה והמחייבת [פגם בבקרה הפנימית בחברה].

פתרון שאלה מס' 2

חלק א' של השאלה

1. הקדמת מועד מפקד המלאי השנתי ועריכתו 15 ימים לפני תאריך המאזן.

ניתן להקדים את מועד מפקד המלאי השנתי ולהיענות להצעת החשב, בתנאים הבאים:

- יש להודיע על כך מראש ובכתב לפקיד השומה, וזאת כאמור בסעיף 26 בהוראות ניהול ספרים בתקנות מס הכנסה [להלן - "הוראות ניהול ספרים"], שם נאמר כדלקמן: "נישום רשאי לפקד את מצאי הטובין תוך חודש ימים לפני יום המאזן או אחריו, לערוך לאחר מכן את התאום הדרוש לקביעת ערך המלאי ליום המאזן, ובלבד שנישום הרוצה לערוך את מפקד המצאי יותר מעשרה ימים לפני יום המאזן או אחריו יודיע על כך בכתב מראש לפקיד השומה"
- ספרי החשבונות של חברה, ובמיוחד החשבונות וספרי העזר המתמייחסים למלאי, קניות, מכירות, ספקים ולקוחות מנוהלים באופן נאות ומהימן.
- הבקרה הפנימית בחברה ובמיוחד זו המתמייחסת לניהול המלאי ורישומו, לקניות ולמכירות, לספקים וללקוחות הינה משביעת רצון.

בסעיף 15 בגילוי דעת מס' 83 בדבר "ראיות ביקורת- שיקולים נוספים לגבי פריטים מסוימים" של לשכת רואי חשבון בישראל, נאמר כדלקמן: "מסיבות מעשיות, ניתן יהי לערוך את ספירת המלאי במועד שונה מתום התקופה. דבר זה עשוי, בדרך כלל, לספק את מטרות הביקורת רק אם סיכון הבקרה מוערך בפחות מגבוה".

2. עריכת מפקד מלאי שנתי מדגמי במקום מפקד מלאי מלא

אין החברה רשאית לערוך מפקד מלאי שנתי מדגמי במקום מפקד מלא של המלאי, שכן כאמור בסעיף 26 בהוראות ניהול ספרים: "נישום החייב לפי הוראות אלה לערוך רשימת המלאי, יפקד את המצאי ליום המאזן של כל הטובין שבבעלותו או ברשותו, לרבות הטובין השייכים לאחרים".

3. העברת תכנית ביקורת המלאי לגוף המבוקר

לא חל איסור מפורש על רואה החשבון להעביר את תכנית הביקורת שנערכה על ידיו לעיון הגוף המבוקר, אך על פי תדריך לשכת רואי חשבון בישראל בדבר מסמכים המצויים ברשותו של רואה חשבון והנוגעים לעבודת ביקורת, על רואה החשבון להימנע ממסירתם ללקוח בשל טיבם ומהותם של מסמכים אלה, שכן מסירתם למבוקר עלולה להיות מנוצלת לרעה על ידו, כגון: הסתרת מידע מהמבוקר, שימוש בתכנית הביקורת כנגד המבוקר בעת תביעה וכד'.

4. אי התאמה בין כמויות המלאי שנספרו לכמויות המלאי הרשומות בספרי המלאי

כאשר מתגלות אי התאמות כאמור, יש לוודא כי המבוקר בודק ביסודיות את מקורן של אי ההתאמות ומנסה להתאים בין הכמויות שנספרו לכמויות הרשומות. אי ההתאמה יכולה לנבוע מסיבות שונות, כגון: ליקויים ברישום תעודות משלוח או תעודות כניסה של המלאי, ליקויים בספירת המלאי – ספירה כפולה או בחסר וכד'. העדר אפשרות לאתר את מקורן של אי ההתאמות, עלול להעיד על פעולות בלתי מורשות במלאי- גניבות, תרמיות וכד', ואז יש לתת לכך ביטוי חשבונאי נאות, בהתאם לנסיבות.

אין להעדיף את הכמויות שנספרו בבחינת "טוב מראה עיניים", מאשר את הכמויות הרשומות בספרי המלאי, שכן יש בכך הודעה כי ספרי המלאי אינם תקינים והדבר עלול לגרור פסילת ספרים ע"י רשויות המס, בנסיבות מסויימות.

חלק ב' של השאלה

כללי

בהתאם לסעיף 5 לגילוי דעת 83 בדבר "ראיות ביקורת – שיקולים נוספים לגבי פריטים מסוימים", כשהמלאי הינו מהותי לדוחות הכספיים, על המבקר להשיג מידה מספקת של ראיות ביקורת נאותות באשר לקיומו ולמצבו של המלאי על ידי תצפית על ספירת המלאי, אלא אם הדבר אינו מעשי.

השפעה על תהליך הביקורת הינה כדלקמן:

על המבקר לוודא, ככל שניתן, כי רשומות המלאי לתאריך המאזן, אכן משקפות את הכמויות בפועל שהיו בחברה באותו תאריך. מאחר והמבקר לא היה נוכח בעת מפקד המלאי, ואף לא יכול היה להיעזר ברואה החשבון המבקר הקודם, עליו לנקוט בנוהלי ביקורת חליפיים לצורך אימות כמויות המלאי ומצבו. לצורך זה ינקוט, בין היתר, בנוהלי הביקורת הבאים:

- יבדוק את נוהלי מפקד המלאי שנערך ע"י החברה ותוצאותיו ויקיים בירורים, עם הגורמים המתאימים בחברה, על מנת לאמת שמפקד המלאי נערך באופן נאות.
  - יבדוק את מהימנות רישומי המלאי המנוהלים ע"י החברה, ואת הנהלים המיושמים על ידה לצורך פיקוח ובקרה על המלאי, לשם בדיקת כושרם לשמש בסיס לקביעת ערך המלאי.
  - יפקוד מדגמית, לאחר תאריך המאזן, פריטים מהמלאי לצורך אימות יתרתם לאותו מועד ולתאריך המאזן, תוך התחשבות בתנועות המלאי בתקופה שבין תאריך המאזן ותאריך המפקד.
  - יבדוק התפתחויות במלאי לאחר תאריך המאזן לבחינת הצורך להפחתת ערכו למחיר שוק הנמוך מהעלות.
- אם השתכנע המבקר, בהתבסס על בדיקותיו כי כמויות המלאי הינן תקינות, הרי שהעדר השתתפותו במפקד המלאי לא תמנע ממנו לחוות דעת על המלאי.

פתרון שאלה 3

נדרש 1. נהלי ביקורת עיקריים לבדיקת ספירת קופות לרבות קופות קטנות

1. בדוק את נאותות הבקרה הפנימית המיושמת בתפעול וניהול הקופות, וציין ליקויים והמלצות, אם היו.
2. רצוי שמצאי המזומנים בקופות יופקד בבנק סמוך ככל האפשר למועד ספירת הקופה כדי להקל על הספירה.
3. הספירה תעשה יחד עם הקופאי.
4. וודא שהקופות יספרו במקביל, ככל שניתן, למניעת העברות ביניהן.
5. ערוך רשימה של תכולת הקופה, תוך הפרדה בין שטרי כסף ומעות, לבין המחאות מזומנים, המחאות דחיות, תווי קניה ותכולה אחרת.
6. בדוק שנרשמים פרטי ההמחאות המצויים בקופה [סכום, מס', המחאה, שם הבנק, הסניף, מועד פירעון, שם החותם וכד'], תוך הבחנה בין המחאות מזומן להמחאות מעותדות.

7. התאם את מצאי המזומנים בקופות ליתרות הרשומות בספר הקופה / בקופה הרושמת או בהנח"ש, בהתאם לנסיבות. קבל הסברים להפרשים, אם נמצאו.
8. החתם את הקופאי על דפי הספירה תוך ציון העובדה שקיבל לידי את תכולת הקופה לאחר הספירה.
9. בדוק את נאותות רישומי הקופות ומסמכים המופקים על ידן [קבלות וכד'] וודא נאותות ניהול הקופה עפ"י הוראות רשויות המס.
10. ערוך פרוטוקול של הספירה, תאר את מהלך הספירה וציין ליקויים שנמצאו במהלך הספירה ו/או ניהול הקופה.
11. צרף לדפי הספירה את צילומי הקבלות האחרונות שהוצאו ע"י הקופות, או רשום את פרטיהן, כדי לסייע בבדיקת נאותות החתך הכנסות.

תוספות לגבי קופות קטנות

1. בדוק נאותות שיטת ניהול הקופות הקטנות ["דמי מחזור" וכד'].
2. בדוק את נאותות הבקרה הפנימית המיושמת בניהול הקופות הקטנות.
3. בדוק קיום הוראות והנחיות כתובות באשר לתשלומים המשולמים באמצעות הקופות הקטנות [הגבלות על סוגי הוצאות וגובה הסכומים המשולמים].

2. נדרש 2. נהלי ביקורת עיקריים לבדיקת נוהל משלוח אישורי יתרות לבנקים

1. יש לשלוח את הבקשות סמוך, ככל האפשר, לתאריך המאזן.
2. יש לדגום את החשבונות שלגביהם יתבצע הנוהל של שילוח בקשות לאישורי יתרות [המדגם יערך ע"י המבקר ויתועד על ידו].
3. יש לקיים מעקב רישומי אחר התגובות לבקשות ולבדוק את הסיבות להעדר תשובות מהנמענים.
4. יש לוודא כי נשלחות בקשות לכל הבנקים בגין כל החשבונות לסוגיהם השונים, הפעילים והלוא פעילים, של הלקוחות שנדגמו.
5. פרט את מספרי החשבונות לגביהם מבוקשים אישורי היתרות, אך יש לבקש גם אישורי יתרות לחשבונות שלא פורטו.
6. יש לוודא כי הבקשה מנוסחת בהתאם להנחיות רואה החשבון המבקר.
7. יש לבקש מהבנק אישור על תנאי החשבון [ריבית, הצמדה, מועדי פירעון וכד']
8. יש לבקש מהבנק מידע על שעבודים שחלים על החשבונות, אם קיימים.
9. יש לוודא כי הבקשה מופנית מהלקוח לבנק והינה חתומה על ידו. הנמען הישיר לתשובה- משרד רואה החשבון [אפשרי העתק ללקוח].
10. יש לפקח על משלוח הבקשות ולוודא שאכן הן נשלחו לנמענים.
11. רצוי לצרף לבקשות מעטפה ריקה, מבוילת, הממוענת למשרד רואה החשבון, לצורך קבלת מענה לבקשות.

פתרון שאלה 4

נדרש 1

סעיף 1. חשיבות ביקורת חשבון הבנקים

- רו"ח ארזי צודק בדבר חשיבות ביקורת חשבונות הבנקים במסגרת ביקורת הדוחות הכספיים. יש לתת דגש מיוחד לביקורת חשבונות הבנקים משתי סיבות עיקריות:
- רוב הפעולות/העסקאות מתחילות ו/או מסתיימות בחשבונות הבנק. חשבונות הבנק מהווים ציר מרכזי של הפעילות, ולפיכך לביקורת חשבונות הבנק השלכה גם על ביקורת של סעיפים רבים אחרים.
  - חלק גדול מהתרמיות והמעילות נעשים באמצעות חשבונות הבנקים.

קיימת חשיבות רבה להתאמת חשבונות הבנקים [להלן-"התאמות בנקים"] המהווה אמצעי בקרה פנימי מרכזי, שמטרתו העיקרית הינן כדלקמן:

- פיקוח ובקרה על חשבונות הבנקים והפעילות בהם, לרבות לצרכי איתור פעילות חריגה.
- בדיקת נאותות רישומי הפעולות הקשורות בחשבונות הבנק בספרי החשבונות של הגוף המבוקר. העובדה שעל פי רוב חלק ניכר מהפעילות של כל גוף מבוקר נעשית באמצעות/מעורבות חשבונות הבנק שלו, מקנה לנוהלי ההתאמות הבנקים חשיבות רבה בתהליך הבקרה על נאותות הרישומים בספרי החשבונות.
- בדיקת נאותות הרישומים בחשבון הגוף מבוקר בספרי הבנק, לאיתור חריגים ופעולות שגויות אצל הבנק.

התאמות בנקים מהווה כלי עזר לרואה החשבון בעת ביקורת הדוחות הכספיים לצרכים דלקמן:

- הערכת הבקרה הפנימית בכל הקשור לפיקוח ולבקרה על חשבונות הבנקים והפעילות בהם.
- הערכת הבקרה הפנימית בכל הקשור לנאותות נוהלי עריכת התאמות הבנקים אצל הגוף המבוקר והשלכותיה על הבקרה הפנימית הכללית בו, לצורך הערכת מידת יכולת ההסתמכות על הרישומים החשבונאיים.
- בדיקת נאותות הצגת יתרות חשבונות הבנקים והחשבונות הקשורים בהם בדוחות הכספיים.

סעיף 2. התאמות של חשבונות הבנקים

רו"ח ברושי טועה. אי שביעות רצונו של חשב החברה אינה מוצדקת, מהסיבות דלקמן:

- עריכת התאמת חשבונות הבנק הינה מתפקידו ואחריותו של הגוף המבוקר. רואה החשבון מבקר את התאמות הבנק, ככל שימצא לנכון, במסגרת ביקורת הדוחות הכספיים.
- קיומו של הפרש בין יתרת חשבון החברה בספרי הבנק לבין יתרת חשבון הבנק בספרי החברה, אינו דבר חריג, והינו אופייני למצב בו קיים חשבון בנק פעיל, ולקיומן של פעולות שנרשמו בספרי החברה וטרם נרשמו בחשבון החברה בבנק, כגון: שיקים שנמשכו ע"י החברה וטרם הוצגו בבנק וכד', ולסכומים שנרשמו באופן שגוי בחשבון הבנק. עריכת התאמת בנק גועדה לגשר על ההפרשים ביתרות ["סכומים הפתוחים בהתאמת הבנק"], ולבדוק את מהותן, מקורן ונסיבות היווצרותן.
- יתרת חשבון הבנק המוצגת בדוחות הכספיים הינה זו הרשומה בספרי החשבונות של הגוף המבוקר ושאינה בהכרח זהה לזו שבבנק.

סעיף 3. בקרה פנימית בהקשר לחשבונות הבנקים

רו"ח אורני צודק ורו"ח תפוחי טועה. התאמת הבנק מהווה אמצעי בקרה בעל חשיבות רבה [ראה סעיף 1], ורצוי שהיו מעורבים בו יותר מגורם אחר, וזאת כדי למנוע מניפולציות בחשבונות הבנק ובהתאמות הבנק.

מצב בו רק מנהל החשבונות הראשי מטפל באופן קבוע בהתאמות הבנק, וללא מעורבות של כל גורם אחר, מהווה פגם בבקרה הפנימית ועלול לאפשר ביצוע מניפולציות בחשבונות הבנק. יש להמליץ בפני הנהלת החברה כי ההתאמות הבנק יבוצעו ע"י גורם מיומן אחר, ואלה יבדקו ויאשרו ע"י גורם מיומן ברמה ממונה, כגון מנהל החשבונות הראשי.

גדרש 2

להלן נוהלי הביקורת העיקריים שעל רואה החשבון ליישם בעת בדיקת התאמת חשבון הבנק שנערכה ע"י המבוקר:

- סקירת נוהלי הבקרה הפנימית בכל הקשור לנוהלי עריכת התאמות בנקים אצל הגוף המבוקר.

- קבלת אישור הבנק על היתרה בספרי הבנק והשוואתה ליתרה בספרי הבנק כרשומה בגיליון התאמת הבנק.
- בדיקת מהותם של סכומים הפתוחים בהתאמה, תוך מתן דגש לסכומים גדולים יחסית, לסכומים ישנים, לסכומים לא ברורים ו/או לא סבירים] להלן-"סכומים חריגים"].
- בדיקת מסמכים מבססים לבדיקה ואימות של הסכומים החריגים הפתוחים בהתאמה [ישנים, חריגים באופיים, גדולים וכד'] וקבלת הסברים אודותם.
- השוואה של התפתחות הסכומים הפתוחים בהתאמה לתאריך המאזן בהשוואה לאלה הפתוחים בהתאמות בנק לתאריכים הקודמים לתאריך המאזן ולאחריו [השוואת התאמות בנק לתאריכים שונים]. יש לתת דגש לבדיקת סכומים שטרם נסגרו.
- בדיקת סכומים שנרשמו בבנק וטרם נרשמו בספרי החברה וקבל הסבר על מהותם ועל הסיבות לאי רישומם בספרי החברה.